

HEDGE MUHASEBESİ SORU CEVAP II

SORU: IFRS 9 riskten korunma aracı (hedging instrument) ilkelerine uygun şekilde forward türev işlemlerin forward ve spot bileşenlerini ayırdığımızda nasıl muhasebe yapacağız?

CEVAP: Öncelikle yapmamız gereken şey, forward türev işlemlerimiz ile neyi hedge ettiğimizi tanımlamak. Örneğin, ilerki tarihte aktifimize girecek ve ödemesi yabancı para ile yapılacak bir stok veya maddi duran varlık alımını hedge etmiş isek, forward türev işlemimizin forward bileşenini, söz konusu stok veya maddi duran varlık aktife girinceye dek Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu altında biriktirmeye devam edecek, ve aktife giriş tarihinde maliyete ilave edeceğiz. Eger zamansal bir korumaya yönelik forward işlem yapmış isek, örneğin yabancı para kredimizin kur riskini belli bir dönem için güvence altına aldıysak, diğer kapsamlı gelir tablosunda birikecek forward elementi forward vadesi süresince düzenli olarak gelir tablosuna amortize etmeliyiz ki forward vadesi geldiğinde OCI da birikmiş forward element kalmasin (IFRS 9 B6.5.34/35)

SORU: Hedge muhasebesi etkinlik testleri hangi sıklıkla tekrarlanmalı?

CEVAP: Kurulan hedge ilişkisinin hedge etkinlik kriterlerini sağlamaya devam edip etmediği hususunu hedge muhasebesi başlangıcında ve her raporlama tarihinde kontrol edilmelidir. Diğer yandan hedge etkinliği üzerinde önemli etkiye sahip faktörlerdeki değişiklikler durumunda da bu testlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir (IFRS9 B6.4.12, BC6.262-264). İşletmelerimizin önemli bir kısmı bağımsız denetimden geçmiş finansal tablolarını yılda bir veya altı ayda bir yayınlıyor olmalarına rağmen, özellikle Türkiye gibi bir makroekonomik ortamda kur riskine yönelik hedge muhasebesi uygulayan işletmelerin en az üç ayda bir hedge etkinliği testlerini yenilemeleri ve hedge muhasebesi dökümantasyonlarını güncellemeleri gerekmektedir.

SORU: IFRS 9, hedge muhasebesi kayıtları oluşturulurken zaman değerinin dikkate alınması gerektiğini belirtiyor. Bu durumda, riskten korunan kalem (hedged item) ve riskten korunma aracı (hedging instrument) nakit akışlarının indirgenmesinde kullanılacak iskonto faktörü ne olmalıdır?

CEVAP: Hedge muhasebesinde ana amaç, finansal tablolar (özellikle gelir tablosu) üzerinde oluşan muhasebesel eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır. Dolayısıyla gelir tablosuna yansıyan bir risk bileşeninin yarattığı muhasebesel eşitsizliği ortadan kaldırırken bu bileşenin hesaplanmasında kullanılmış bulunan indirgeme faktörü hedge muhasebesine konu edilmelidir. Konuyu netleştirecek olur isek, yabancı para borçlarımızın IAS 21'e uygun şekilde hesaplanan ve gelir tablosuna yansıtılan kur zararlarını hedge muhasebesine konu ediyor isek, hedge muhasebesine konu ettiğimiz yabancı para borçlarda kullanılan etkin faiz oranını riskten korunma kaleminin ilerki nakit akışlarının iskontosunda kullanmalıyız.

SORU: İleri tarihli yabancı para stok alımı ya da değişken faizli bir yabancı para banka kredisini türev işlemler ile hedge eder isek, hedge muhasebesi etkinlik testlerini yapabilmek için bu stok alımının ya da değişken faizli yabancı para banka kredisinin değer değişimlerini nasıl hesaplayacağız?

CEVAP: Türev işlemlerin tüm gerçeğe uygun değerini konu ettiğimiz hedge muhasebesi modellerinde, zaman içerisinde türev işlemin gerçeğe uygun değerindeki değişimi ile hedge ettiğimiz işlemlerin gerçeğe uygun değer değişimini karşılaştırarak hedge etkinliğini göstermemiz gerekmektedir. Bu amaçla, hedge

muhasebesine başladığımız tarihte stok alımı için ödeyeceğimiz yabancı para işlemini ya da değişken faizli yabancı para kredimizi 'sıfır' başlangıç değerine getirecek bir 'pseudo' bacak bularak riskten korunma kalemini bir varsayımsal türev (hipotez türevi) haline dönüştürebiliriz. Böylece, etkinlik testlerinde gerçeğe uygun değer değişimlerini takip ettiğimiz birbirinin tersi yönde çalışan iki türev işlem ortaya çıkacak ve etkinlik hesaplamaları kolay hale gelecektir (IFRS9 B6.5.5.) Bu noktada üzerini vurgulamamız gereken bir konu, riskten korunma aracı olarak kullandığımız (hedging instrument) türev enstrümanların hedge muhasebesine başladığımız tarihte halihazırda bilançomuzda olmaları durumunda hipotez türevimizin başlangıç değeri sıfır iken bu türev işlemlerin değerlerinin sıfır olmamasından kaynaklanan etkinlik bozucu durumun hedge muhasebesi açısından doğru şekilde modellenmesi gerekliliğidir.

SORU: IFRS 9 hedge muhasebesinde bahsedilen 'lower of' testi nedir? Riskten korunan kalemin hedge muhasebesine konu değer değişikliklerinin tümünü gelir tablosundan çekmemiz mümkün değil mi?

CEVAP: IFRS 9 BC6.373 de anlatılan 'lower of' testi nakit akış riskinden korunma muhasebesi uygulamalarında gelir tablosundan, diğer kapsamlı gelir tablosuna çekilecek tutarların belirlenmesinde kullanılmaktadır. Örneğin, ileride gerçekleşme olasılığı yüksek yabancı para tahsilatlarımız ile ileride ödenecek pasifteki yabancı para banka kredilerimizin nakit akışları arasında etkin bir hedge muhasebesi ilişkisi kurduğumuzda, gelir tablosundan çekebileceğimiz kur zararı tutarı, hedge muhasebesine konu yabancı para banka kredilerinden oluşan kur zararı tutarı ile ilerki tarihlerde faturası kesilecek yabancı para satışların bugünkü değeri üzerinde oluşmuş kur kazancı tutarının mutlak değerce düşük olanı kadardır. Söz konusu 'lower of' testi, gerçeğe uygun değer değişimi riskinden korunma muhasebesi (fair value hedge accounting) için geçerli değildir zira ileride gerçekleşecek olan işlem olasılık içermemektedir.

SORU: İlerki tarihlerde gerçekleşme olasılığı yüksek yabancı para satışlarımız ile ilerki tarihlerde gerçekleşme olasılığı yüksek yabancı para ödemelerimden oluşan net pozisyonu forward türev işlemleri ile hedge ediyorum. Bu net pozisyonu cash flow hedge accounting uygulayarak forwardimin fair value değişimlerini realizasyon tarihlerine kadar gelir tablosuna yansıtma şansım var mı?

CEVAP: Evet ama bir Şartla! IFRS9 pB6.6.7 de belirtildiği üzere, ileride gerçekleşme olasılığı yüksek işlemlerden (highly probable forecast transactions) oluşan net pozisyonlar sadece kur riski için cash flow hedge accounting konu edilebilmektedir.

SORU: 'Proxy hedging' nedir?

CEVAP: Proxy hedging, işletmenin gerçekteki risk yönetim mantığını birebir temsil etmeyecek şekilde hedge ilişkisi modeli kurmasıdır. Örneğin, işletme kur riskini net bazda yönetirken, brüt bazda bir kur riskinden korunma muhasebe modeli kurulması buna örnek olarak verilebilir. Yine benzer bir şekilde ve özellikle bankalarda çok sık gördüğümüz üzere, Hazine departmanları, sabit faizli alacakların faiz riskinden kaynaklanan gerçeğe uygun değer değişimi risklerini ortadan kaldırmak amacıyla çapraz faiz swapları yapar iken, hedge muhasebesinde bu çapraz faiz swaplarının, bankanın pasifindeki yabancı para değişken faizli kredilerin hedge edilmesine yönelik bir ilişkide modellenmesi, proxy hedging'e örnektir.

IAS 39 da olduğu gibi IFRS 9 da da proxy hedge uygulamalarına izin verilmektedir. IASB nin bu konuya yaklaşımı IFRS9 BC6.98 de gerekçeleriyle birlikte açıklanmaktadır.

International Financial Advisory

SORU: Hedge muhasebesi neden zorunlu değil?

CEVAP: Aslında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) BC6.327 nolu paragrafta hedge muhasebesine bakış açısını net şekilde bizlere iletiyor. Hedge muhasebesi özel bir bilgi birikimi, deneyim gerektiren, hazine ve muhasebe nosyonuna sahip profesyonellerin çalıştırılması ve kompleks durumlarda sistemsel altyapı geliştirilmesi gereken bir muhasebe alanı. IASB, her işletmenin bu gibi bir altyapıya sahip olamayacağı kaygısıyla, 'finansal raporlama amacıyla okuyuca daha faydalı bilgi sağlıyor olmasına rağmen' hedge muhasebesi uygulamalarını opsiyonel olarak bırakmıştır.